

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ กล่าวโดยสรุปมีดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานของภาควิชาต่าง ๆ ในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ในด้านต่าง ๆ ดังนี้
  - 1.1 การสอน
  - 1.2 การวิจัย
  - 1.3 การให้บริการวิชาการแก่สังคม
  - 1.4 การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ที่เกี่ยวกับการบริหารงานของภาควิชาทั้ง 4 ด้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจ ตัวแปรที่มุ่งศึกษาคือ สภาพการบริหารงานของภาควิชาในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ประชากรและตัวอย่างประชากรประกอบด้วย หัวหน้าภาควิชาในฐานะผู้บริหารและอาจารย์ประจำภาควิชาในสถาบันดังกล่าว ซึ่งมีทั้งหมด 6 แห่ง ประชากรที่เป็นหัวหน้า

ภาควิชา มีทั้งหมด 35 คน นำมาร้อยละ 100 ได้ 35 คน อาจารย์ประจำวิชาสุ่มตัวอย่าง โดยวิธีแบบง่าย (Simple Random Sampling) ร้อยละ 75.00 ของแต่ละภาควิชา จำนวน 335 คน รวมประชากรและตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 370 คน ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 241 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 65.14 เป็นของผู้บริหาร 28 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 11.62 เป็นของอาจารย์ 213 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.38 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามในค่านต่าง ๆ ทั้ง อายุ เพศ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาปฏิบัติงานในภาควิชา ภารกิจค่านการ สอน ประสพการณ์ในการวิจัย และการให้บริการวิชาการแก่สังคม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของภาควิชา ในค่านการ สอน การวิจัย การให้บริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ก่อนนำแบบสอบถามไปใช้ ผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาแก้ไข และนำไปทดลองใช้กับอาจารย์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เพื่อ ทดสอบความเข้าใจและภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่ง หัวหน้าภาควิชา สำหรับผู้ที่มาดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาในเรื่อง เพศ วุฒิการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งทางวิชาการ ระยะเวลาปฏิบัติงานในภาควิชา และวาระการดำรงตำแหน่งของ หัวหน้าภาควิชา

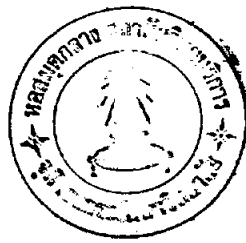
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปส่งให้แกผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยตนเองส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งได้ส่งผ่านอาจารย์ในแต่ละสถาบัน โดยให้ผู้ตอบแบบ สอบถามส่งคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์ส่วนหนึ่ง และไปรับคืนด้วยตนเองอีกส่วนหนึ่งด้วย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ (Computer) ช่วยในการประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Package For the Social Sciences) โดยการหาค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที (t-test)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ทั้งในกลุ่มผู้บริหารและอาจารย์ ผู้บริหารเป็นเพศหญิงร้อยละ 53.57 เพศชายร้อยละ 46.43 อาจารย์เป็นเพศหญิงร้อยละ 59.81 เพศชายร้อยละ 40.19
2. ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 31-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.54 ผู้บริหารส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 46-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.71 อาจารย์ส่วนใหญ่ อายุอยู่ระหว่าง 31-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.92
3. ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดส่วนใหญ่มิได้ตำแหน่งทางวิชาการเป็นอาจารย์คิดเป็นร้อยละ 45.23 ผู้บริหารส่วนใหญ่มิได้ตำแหน่งทางวิชาการเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ คิดเป็นร้อยละ 46.43 อาจารย์ส่วนใหญ่มีตำแหน่งทางวิชาการเป็นอาจารย์ คิดเป็นร้อยละ 48.35
4. ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดส่วนใหญ่มิได้มีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 66.81 ผู้บริหารส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 57.14 อาจารย์ส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 68.08 เมื่อคิดสัดส่วนของระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดคือ ระดับปริญญาเอก ระดับปริญญาโท ระดับปริญญาตรี คิดเป็นอัตราส่วน 2.2 : 6.8 : 1.0

5. ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดส่วนใหญ่จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 60.58 ผู้บริหารส่วนใหญ่จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 82.14 อาจารย์ส่วนใหญ่จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 57.75

6. ระยะเวลาปฏิบัติงานในภาควิชา ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดส่วนใหญ่ มีระยะเวลาการปฏิบัติงานน้อยมาก 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.76 ผู้บริหารส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในภาควิชา ระหว่าง 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.57 อาจารย์ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในภาควิชาน้อยกว่า 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.91

7. ระยะเวลาดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้บริหาร ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งมาแล้ว 1 ปี มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.71 น้อยที่สุดคือระยะเวลา 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 3.57

8. ภารกิจด้านการสอนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ส่วนใหญ่มีจำนวนชั่วโมงสอน 8-10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 33.20 ผู้บริหารส่วนใหญ่มีจำนวนชั่วโมง 5-7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 50.00 อาจารย์ส่วนใหญ่มีจำนวนชั่วโมงสอน 8-10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 35.21 โดยส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจะมีจำนวนวิชาในความรับผิดชอบ 3 วิชา

9. ประสบการณ์ในการวิจัยของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ส่วนใหญ่เคยทำการวิจัยมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 63.07 ผู้บริหารส่วนใหญ่เคยทำวิจัยมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 71.43 อาจารย์ส่วนใหญ่เคยทำวิจัยมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 61.97

10. ระยะเวลาโดยเฉลี่ยที่ใช้ในการทำวิจัยของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ส่วนใหญ่ใช้เวลาโดยเฉลี่ย 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.66 ผู้บริหารส่วนใหญ่ใช้เวลาโดยเฉลี่ย 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.00 อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้เวลาโดยเฉลี่ย 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.27

11. การศึกษากำหนดให้บริการวิชาการแก่สังคมของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ส่วนใหญ่มีจำนวนมากกว่า 5 ครั้ง ในปีการศึกษา 2523 คิดเป็นร้อยละ 31.58 ผู้บริหารส่วนใหญ่มีจำนวนมากกว่า 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 39.29 อาจารย์ใหญ่มีจำนวน 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 30.65 โดยสรุปมีผู้ตอบแบบสอบถามเพียง 152 คน จากจำนวน 241 คน ที่ทำหน้าที่ในการให้บริการวิชาการแก่สังคมด้วย คิดเป็นร้อยละ 63.07 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานของภาควิชาในค้ำต่าง ๆ

1. ข้อมูลสภาพการบริหารงานของภาควิชาในค้ำต่าง ๆ 4 ค้ำ

1.1 ค้ำการสอน การบริหารงานค้ำการสอนของภาควิชาต่าง ๆ ในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ลักษณะงานที่ปฏิบัติอยู่ในระดับมากคือ การจักอาจารย์ผู้สอนแต่ละวิชาในัจจุบันของภาควิชา ตรงตามความถนัดและความสนใจของอาจารย์ ($\bar{X} = 4.18$) และอาจารย์ผู้สอนมีสิทธิเสรีภาพในการประเมินผลวิชาที่สอน ($\bar{X} = 4.49$) ส่วนลักษณะงานที่ภาควิชาปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย คือ การใช้วิธีสอนแข่งขันเพื่อบรรจุบุคคลมาเป็นอาจารย์ประจำภาควิชา ($\bar{X} = 2.45$)

1.2 ค้ำการวิจัย การบริหารงานค้ำการวิจัยของภาควิชาต่าง ๆ ในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง สภาพงานที่เป็นปัญหาค้ำการวิจัยในระดับมากคือ การที่อาจารย์มีงานสอนหรืองานอื่น ๆ มากเกินไป ทำให้ไม่มีเวลาทำงานวิจัย ($\bar{X} = 3.71$) และการขาดงบประมาณสนับสนุนเป็นสาเหตุให้อาจารย์ไม่ยอมทำงานวิจัย ($\bar{X} = 3.57$)

1.3 ค้ำการให้บริการวิชาการแก่สังคม การบริหารงานค้ำการให้บริการวิชาการแก่สังคมของภาควิชาต่าง ๆ ในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง สภาพงานที่ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

คือการมีกลไกที่เหมาะสมในการพิจารณาตัดสินกรองอนุมัติให้อาจารย์ไปให้บริการวิชาการแก่สังคม ภายนอก ($\bar{x} = 2.49$) การประเมินผลการให้บริการโดยผู้รับบริการ ($\bar{x} = 1.86$) การนำบทบาทในการให้บริการวิชาการแก่สังคมภายนอกมาเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาความดีความชอบของอาจารย์ ($\bar{x} = 2.20$) และการจัดฝึกอบรมทางวิชาการทั้งระยะสั้นและระยะยาวแก่บุคคลภายนอกในแต่ละปี ($\bar{x} = 2.20$)

1.4 การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การบริหารงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของภาควิชาต่าง ๆ ในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย การมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของอาจารย์ซึ่งปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.65$)

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของภาควิชา

2.1 ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานด้านการสอนของภาควิชาต่าง ๆ ในคณะครุศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร เปรียบเทียบระหว่างผู้บริหารกับอาจารย์ ปรากฏว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในเรื่องต่อไปนี้

2.1.1 การนำเอาการสอนของอาจารย์มาเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาความดีความชอบของอาจารย์ ($t = -3.18$)

2.1.2 การมีส่วนร่วมของอาจารย์ในการกำหนดผู้สอนแต่ละวิชา ($t = -3.09$)

2.1.3 วิชาที่สอนอยู่ตรงกับความถนัดและความสนใจของอาจารย์ผู้สอน ($t = -3.19$)

2.1.4 อาจารย์ผู้สอนมีสิทธิเสรีภาพในการประเมินผลวิชาที่สอน ($t = -2.67$)

2.2 ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานค้ำนการวิจัยของภาควิชาต่าง ๆ ใน คณะครุศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร เปรียบเทียบระหว่างผู้บริหาร กับอาจารย์ ปรากฏว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในเรื่องต่อไปนี้

2.2.1 การสนับสนุนงานวิจัยของอาจารย์ ($t = -3.65$)

2.2.2 การเสริมสร้างบรรยากาศทางการวิจัยของภาควิชา ($t = -3.43$)

2.3 ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานค้ำนการให้บริการวิชาการแก่สังคมของ ภาควิชาต่าง ๆ ในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร เปรียบเทียบระหว่างผู้บริหารกับอาจารย์ปรากฏว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในเรื่องต่อไปนี้

2.3.1 นโยบายในการให้บริการวิชาการแก่สังคมของภาควิชา
($t = -2.88$)

2.3.2 การจัดให้มีส่วนงานสอน งานวิจัย งานให้บริการวิชาการแก่ สังคม อย่างเหมาะสม ($t = -3.84$)

2.3.3 การมีกลไกที่เหมาะสมในการพิจารณาอนุมัติให้อาจารย์ไปให้ บริการวิชาการแก่สังคม ($t = -2.79$)

2.3.4 การนำเอาบทบาทการให้บริการวิชาการแก่สังคมของอาจารย์ มาเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาความดีความชอบของอาจารย์
($t = -3.52$)

2.4 ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานค้ำนการบูรณาการศิลปวัฒนธรรมของภาควิชา ต่าง ๆ ในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร เปรียบเทียบระหว่างผู้บริหารกับอาจารย์ ปรากฏว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ในเรื่องต่อไปนี้

2.4.1 การนำเอาบทบาทในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมาเป็นองค์-

ประกอบในการพิจารณาความดีความชอบของอาจารย์ ($t = 4.11$)

2.5 ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานด้านการสอน การวิจัย ทำให้บริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ของภาควิชาต่าง ๆ ในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร เปรียบเทียบระหว่างผู้บริหารกับอาจารย์ ปรากฏว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้ง 4 ด้าน โดยสรุปแล้วตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ภารกิจด้านการสอน มีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง ภารกิจด้านการวิจัยมีความสำคัญเป็นอันดับสอง ภารกิจด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม มีความสำคัญเป็นอันดับสาม และภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีความสำคัญเป็นอันดับสี่

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับเพศของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ไม่ควรจำกัดเพศมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.71 อาจารย์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเห็นว่า ไม่ควร จำกัด เพศมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.57

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับวุฒิการศึกษาสูงสุดของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.29 แต่อาจารย์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทปริญญาหนึ่งก็ได้ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 52.58

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรมีตำแหน่งทางวิชาการเป็นอาจารย์ก็ได้ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 57.14 อาจารย์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรมีตำแหน่งทางวิชาการเป็นอาจารย์ก็ได้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 69.01

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับระยะเวลาปฏิบัติงานของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาค
วิชา ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรปฏิบัติงานในภาควิชามาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี มาก
ที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.14 แต่อาจารย์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรปฏิบัติงานในภาควิชา
มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.05

5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา ผู้บริหารส่วนใหญ่
มีความคิดเห็นว่า ควรมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 2 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.29
อาจารย์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 2 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ
62.44

อภิปรายผลการวิจัยและขอเสนอแนะ

จากผลการวิจัยมีข้อเท็จจริงที่ผู้วิจัยเห็นว่าควรได้รับความสนใจ และนำมาอภิปราย
ดังนี้

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 วุฒิการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถาม จากผลการศึกษาพบว่า
คณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร มีบุคลากร
ที่เป็นผู้บริหารและอาจารย์จะสำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโทจากสถาบันการศึกษาในต่าง
ประเทศเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อเปรียบเทียบ สัดส่วนของอาจารย์ผู้มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญา
เอก ระดับปริญญาโท ระดับปริญญาตรี ในสถาบันการศึกษา คณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์
ดังกล่าวแล้ว จากผลการวิจัยพบว่า มีสัดส่วนโดยประมาณเป็น 2.2 : 6.8 : 1.0 ซึ่งสูง
กว่าสัดส่วนคุณวุฒิของอาจารย์ที่กำหนดไว้ตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 4
พ.ศ.2520-2524 ที่ได้กำหนดสัดส่วนระดับปริญญาเอก ระดับปริญญาโท ระดับปริญญาตรี
เป็น 2.0 : 5.5 : 2.5 สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์

เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่รับผิดชอบในการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีขึ้นไป อันเป็นงานหลักของแต่ละสถาบัน ดังนั้น การบรรจุอาจารย์ผู้สอนจึงจำเป็นต้องได้อาจารย์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับเทียบเท่าหรือสูงกว่าระดับการศึกษาที่จะให้อาจารย์เป็นผู้สอน ดังนั้นอาจารย์ในสถาบันครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ จึงมีวุฒิการศึกษาเป็นระดับปริญญาโทเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา ได้รับการขยายให้กว้างขวางขึ้นถึงระดับปริญญาโทและปริญญาเอกในสาขาวิชาต่าง ๆ ดังนั้นคุณวุฒิของอาจารย์จึงเป็นสิ่งที่สถาบันต่าง ๆ ต้องคำนึงเพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การมีสัดส่วนคุณวุฒิการศึกษาของอาจารย์อยู่ในเกณฑ์สูง ย่อมแสดงให้เห็นว่าคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ เป็นสถาบันที่มีความพร้อมในด้านบุคลากรที่เป็นอาจารย์ อันแสดงให้เห็นถึงการมีศักยภาพทางวิชาการ (Academic Potential) อยู่ในระดับสูง ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า คณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ ควรจะพยายามลดสัดส่วนของอาจารย์ที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาตรี ให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยการส่งเสริมให้อาจารย์ที่มีวุฒิระดับปริญญาตรีให้ได้รับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ควรส่งเสริมหรือหาทางกระตุ้นให้ผู้ที่มิมีวุฒิระดับปริญญาโทอยู่แล้วให้ศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก เพื่อเพิ่มสัดส่วนอาจารย์ระดับปริญญาเอกให้มากขึ้น สำหรับประโยชน์ในอนาคตที่จะขยายการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาถึงปริญญาเอก ให้กว้างขวางขึ้นในหลายสาขาวิชา

1.2 ภารกิจด้านการสอนของอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า ปริมาณงานสอนของอาจารย์คณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีปริมาณงานสอนจำนวน 8-10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์มากที่สุด แต่สำหรับผู้บริหารส่วนใหญ่มีจำนวนชั่วโมงสอน 5-7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์มากที่สุด และโดยส่วนใหญ่แล้วมีจำนวนวิชาในคาบเรียนรับผิดชอบสอนเพียง 3 หรือ 4 วิชา ทั้งผู้บริหารและอาจารย์ ปริมาณงานสอนดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าปริมาณการงานสอนที่ได้จากผลการสัมมนาคณะคึกทั่วประเทศในปี 2519 ซึ่งได้เสนอว่า "ปริมาณงานสอนของอาจารย์คนหนึ่งควรจะต้องสอนอย่างน้อย 2 วิชา หรือ 6 หน่วยกิต

(6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์)¹ ปริมาณงานสอนของอาจารย์คณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้แสดงว่า อาจารย์แต่ละท่านมีงานสอนในความรับผิดชอบมาก ซึ่งอาจจะต้องได้รับมอบหมายให้ช่วยงานบริหารหรืองานอื่น ๆ อีกบ้าง อันอาจเป็นสาเหตุให้อาจารย์ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะเตรียมงานด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการวิจัย การให้บริการวิชาการแก่สังคมหรือการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรมีการกำหนดสัดส่วนปริมาณงานสอนให้เหมาะสม เช่น อาจารย์ที่สอนระดับปริญญาตรี ควรมีปริมาณงานสอนไม่น้อยกว่า 16 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือถ้าสอนระดับปริญญาโทควรมีปริมาณงานสอนไม่น้อยกว่า 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เป็นต้น ทั้งนี้ปริมาณงานสอนอาจจะลดลงได้ตามสัดส่วนของงานในหน้าที่อื่น ๆ ที่ผู้บริหารหรืออาจารย์ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ ข้อดีของการกำหนดปริมาณงานสอนขั้นต่ำของอาจารย์ชี้ให้เห็นได้ชัดก็คือ เพื่อเป็นการกระจายปริมาณงานและความรับผิดชอบให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรมมากขึ้น

1.3 ประสพการณ์ในการวิจัยของอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์คณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการวิจัย คือ เคยทำวิจัยมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 63.07 ซึ่งนับว่าอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และด้วยเหตุที่การวิจัยนับเป็นภารกิจหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษาที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าภารกิจด้านการสอน จึงสมควรที่คณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ ควรสนับสนุน และส่งเสริมให้อาจารย์ได้มีการทำงานวิจัยมากขึ้น เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนของอาจารย์ ตามที่ เกษม สุวรรณกุล กล่าวไว้ว่า "การสอนโดยไม่มีงานวิจัยทำให้การสอนของเราไม่ค่อยจะดี ไม่ดีในลักษณะใด ไม่ดีในลักษณะที่ว่าเรามักจะไปเปิดตำราต่างประเทศ เพราะเราไม่มีของเราเอง เราจะไปเปิดตำราไทย"

¹ที่ประชุมอธิการบดีและโครงการพัฒนามหาวิทยาลัย, รายงานการสัมมนาฉบับที่ 1 เรื่อง การส่งเสริมคุณภาพของคณะวิชาในมหาวิทยาลัย (กรุงเทพมหานคร : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2519), หน้า ๘.30.

ก็ไม่มี¹ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจะมีการสนับสนุนงานวิจัยของอาจารย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ การให้ความสนับสนุนค้ำประกันประมาณ และการลดปริมาณงานสอนที่มีมากกว่าเกณฑ์กำหนดลงหรือ อาจจะทำให้สอนต่ำกว่าเกณฑ์ปริมาณงานสอนที่กำหนดเล็กน้อยก็ได้ เพื่อให้อาจารย์ได้มีเวลาว่างพอที่จะผลิตผลงานวิจัยได้

2. ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานของภาควิชา

2.1 ด้านการสอน ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมแล้ว ภาควิชาต่าง ๆ ใน คณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ปฏิบัติงานด้านการสอนอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีงานที่ปฏิบัติอยู่ในระดับมากคือ การจัดทำรายชื่อยุติสอนแต่ละวิชา ตรงตามความถนัดและความสนใจของอาจารย์ และผู้สอนมีสิทธิเสรีภาพในการประเมินผลวิชาที่สอน ส่วนงานที่ภาควิชาปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยคือ การใช้วิธีสอนแข่งขันเพื่อการคัดเลือกบุคคลมาบรรจุเป็นอาจารย์ประจำภาควิชา สาเหตุที่ภาควิชาใช้ระบบการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุบุคคลมาเป็นอาจารย์อยู่ในระดับน้อย อาจเนื่องมาจากผู้บริหารไม่ให้ความสนใจในกระบวนการสรรหาบุคคลมาเป็นอาจารย์มากเท่าที่ควร ตามที่ เกษม สุวรรณกุล กล่าวว่า "มหาวิทยาลัยไทย ส่วนใหญ่ยังไม่ได้ใช้เทคนิคในการสรรหาและคัดเลือก เพื่อให้ได้คนที่สุกมาทำงาน"² อาจารย์ นับว่าเป็นบุคลากรทางวิชาการที่มีหน้าที่สำคัญที่สุดในการสอนเพื่อการผลิตบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า คุณภาพของอาจารย์นั้น เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสถาบัน การที่จะให้ได้มาซึ่งอาจารย์ที่มีคุณภาพนั้น จะต้องมียุติการในการสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นอาจารย์

¹ เกษม สุวรรณกุล, รายงานการยอมรับคณะศึกษาศาสตร์ เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับ การวิจัย หน้า ๓.

² เกษม สุวรรณกุล, รายงานการสัมมนาคนดีเรื่อง การส่งเสริมคุณภาพงานของคณะวิชาในมหาวิทยาลัย หน้า ๘. 99.

โดยให้ระบบการสอบแข่งขันหรือการคัดเลือกที่เป็นระบบคุณธรรม (Merit System) ไม่ใช่ระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) อย่างที่เคยเป็นมาในอดีต นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ผลงานทางวิชาการของผู้สอนสามารถแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของอาจารย์ได้อยู่ในระดับมาก จึงนับเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ จะต้องพยายามกระตุ้นให้อาจารย์เหล่านี้เขียนผลงานทางวิชาการขึ้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้มหาวิทยาลัยจะจัดให้มีระบบการพิจารณาผลงานทางวิชาการและให้ผลตอบแทนในรูปของการเงิน หรืออื่น ๆ เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้อาจารย์เขียนผลงานทางวิชาการมากขึ้น

2.2 **คำถามการวิจัย** ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมแล้วภาควิชาต่าง ๆ ในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ปฏิบัติงานคำถามการวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาคำถามการบริหารงานวิจัยที่พบอยู่ในระดับมากคือ การที่อาจารย์มีงานสอนหรืองานอื่น ๆ มากเกินไป ทำให้อาจารย์ไม่มีเวลาทำงานวิจัย และขาดงบประมาณสนับสนุนก็เป็นสาเหตุที่ทำให้อาจารย์ไม่อยากทำงานวิจัย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุทุมพร ทองอุไทย และคณะ¹ ซึ่งพบว่า ปัญหาคำถามการวิจัยคือ คณาจารย์ไม่มีเวลาทำการวิจัย เพราะมีงานสอนหรืองานบริหารมากเกินไป ขาดเงินอุดหนุนการวิจัย และขาดผู้ช่วยวิจัย ผู้วิจัยมีความเห็นว่า งานวิจัยควรเป็นงานที่มีความสำคัญเท่า ๆ กับงานสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ด้วยเหตุผลที่ว่า การทำงานวิจัยของอาจารย์จะช่วยให้การสอนของอาจารย์ในชั้นเรียนมีความสมบูรณ์และใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้น อันจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของการศึกษาของมหาวิทยาลัยด้วย ในเรื่องนี้ สวัสดิ์ สุคนธรังษี กล่าวว่า

---

¹อุทุมพร ทองอุไทย, ไพฑูรย์ สินดารัตน์ และ ทองอินทร์ วงศ์โสธร, รายงานการวิจัยเรื่อง สภาพการสอนและการวิจัยของคณาจารย์บัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งานวิชาการเป็นงานของสถาบันอุดมศึกษาโดยตรง ในด้านผู้สอนมีไว้ว่าถ้าผู้สอนแต่ละคนสอนได้ดีแล้ว จะทำให้คุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยนั้นทุกที่ก็ไม่คุณภาพการศึกษาในมหาวิทยาลัยควรดูที่ว่า มหาวิทยาลัยนั้น ๆ มีแนวทฤษฎี กฎเกณฑ์ใหม่ ๆ ทางวิชาการเกิดขึ้นมากหรือน้อยเพียงใด¹ การวิจัยจะช่วยให้อาจารย์สามารถแสวงหา ค้นพบ หรือทดลองแนวทฤษฎีใหม่ได้เสมอ อันจะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของอาจารย์และของสถาบันได้ทั่วๆ ไป ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้อาจารย์สถาบันอุดมศึกษามีผลงานการวิจัยมากขึ้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าแต่ละสถาบันควรส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์มีเวลาทำงานวิจัยมากขึ้น โดยอาจจะจัดให้มีระบบการลาไปเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ (Sabbatical leave) ของอาจารย์ภายในระยะเวลาที่กำหนดไม่เกิน 1 ปีการศึกษา อย่างที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกระทำอยู่ในปัจจุบันนี้ และการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนงานวิจัยของอาจารย์ให้มากขึ้น โดยคณะกรรมการรับผิดชอบในการคัดเลือกแหล่งเงินทุนอุดหนุนการวิจัย ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ให้กับอาจารย์ที่สนใจได้มีโอกาสรับทุนนั้น ๆ ซึ่งอาจจะดำเนินการโดยการจัดให้มีฝ่ายวิจัยขึ้นในคณะต่างๆ ของแต่ละสถาบัน เพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับการวิจัยโดยเฉพาะ เช่นเดียวกับที่คณะต่าง ๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันนี้

2.3 ด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมแล้วภาควิชาต่าง ๆ ในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ปฏิบัติงานด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสูงกว่าการปฏิบัติ

¹ สวัสดิ์ สุคนธรังษี, "การวิจัยในมหาวิทยาลัยกับการพัฒนาประเทศ," วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ 8 (มกราคม 2511) : 165.

งานก้นนี้ของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคกลาง ตามที่ วิศนี ศีลตระกูล วิจัยพบว่า บทบาทในการให้บริการวิชาการแก่สังคมและชุมชนของอาจารย์วิทยาลัยครูภาคกลางอยู่ในระดับน้อย¹ สำหรับสภาพงานให้บริการวิชาการแก่สังคมที่ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยคือ การมีตักโถที่เหมาะสมในการพิจารณาอนุมัติให้อาจารย์ไปให้บริการวิชาการแก่สังคม การประเมินผลโดยผู้รับบริการ และการจัดฝึกอบรมทางวิชาการให้แก่บุคคลภายนอก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะคณะต่าง ๆ ในแต่ละสถาบันอุดมศึกษา ยังไม่มีนโยบายและวิธีดำเนินงานด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคมอย่างเด่นชัด เช่น ยังไม่มีโครงการดำเนินงานแน่นอนว่า ในแต่ละปีการศึกษาภาควิชาต่าง ๆ หรือคณะต่าง ๆ มีโครงการให้บริการวิชาการแก่สังคมในรูปแบบการฝึกอบรมวิชาการ การสัมมนา การประชุมปฏิบัติการ หรืออื่น ๆ แก่บุคคลภายนอกมากนักน้อยเพียงใด และไม่เคยมีการประเมินผลหรือขอทราบผลจากหน่วยงานที่ให้อาจารย์ไปให้บริการทางวิชาการ เป็นต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่ คณะต่าง ๆ ในสถาบันอุดมศึกษาควรมีวิธีการดำเนินงานเพื่อพิจารณาอนุมัติให้อาจารย์ไปให้บริการวิชาการแก่ภายนอก โดยมีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม เช่น ถ้าไปเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษาประจำหน่วยงานภายนอก ก็ควรใช้เวลาเพียงไม่เกิน 1 ใน 3 ของเวลาทั้งหมดที่อาจารย์ต้องทำงานให้กับภาควิชา เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้อาจารย์หลีกเลี่ยงภาระความรับผิดชอบที่มีต่องานสอนหรืองานอื่น ๆ ภายในคณะ และมีให้อาจารย์ไปให้บริการวิชาการแก่สังคมได้โดยเอกเทศ ซึ่งไม่ผ่านความเห็นชอบจากคณะหรือภาควิชาเสียก่อน นอกจากนี้ภาควิชาต่าง ๆ ในแต่ละคณะควรมีการวางแผนการดำเนินงานหรือโครงการที่เกี่ยวกับการให้บริการวิชาการแก่สังคม ไม่ว่าจะเป็นการจัดอบรมวิชาการ การสัมมนา การประชุมปฏิบัติการ หรือการเผยแพร่สิ่งพิมพ์ทางวิชาการแก่สังคม อย่างแน่นอนว่าในแต่ละปีการศึกษาจะทำอะไรบ้าง ใช้งบประมาณเท่าใด ทั้งนี้เพื่อให้

¹วิศนี ศีลตระกูล, "บทบาทความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคกลาง,"

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ แผนกศึกษาริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 139.

ให้ภารกิจด้านนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อสังคมอย่างแท้จริง โดยต้องจัดให้มีการประเมินผลโครงการต่าง ๆ ตลอดจนการประเมินผลจากหน่วยงานที่อาจารย์มีส่วนไปให้บริการทางวิชาการแก่สังคมด้วย ทั้งนี้เพื่อให้อาจารย์ได้นำผลการประเมินนั้นมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานด้านนี้ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2.4 **ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม** ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมแล้วภาคีวิชาต่าง ๆ ในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอยู่ในระดับน้อย แต่งานที่ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือ การที่อาจารย์ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การปฏิบัติภารกิจด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอยู่ในเกณฑ์น้อยนี้สอดคล้องกับ สมจิตต์ สิทธิไชย ที่กล่าวว่า "ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สถาบันอุดมศึกษายังทำหน้าที่นี้น้อยมาก เท่าที่ดำเนินการอยู่มักจะกระทำในรูปของกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนิสิตนักศึกษา ของหน่วยวิชาการที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม บางท่านเท่านั้น"¹ การที่ภาคีวิชาหรือคณะต่าง ๆ ในแต่ละมหาวิทยาลัยมีบทบาทในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในระดับน้อย อาจเป็นเพราะว่า ภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมนี้ไม่สามารถมองเห็นและปฏิบัติได้เด่นชัดเท่ากับภารกิจด้านการสอน การวิจัย และการให้บริการวิชาการแก่สังคม ยกเว้นสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนศิลปวัฒนธรรมโดยตรง เช่น คณะอักษรศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะมัณฑนศิลป์ แล้ว การศึกษาประเภทวิชาศิลป ในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ ในสถาบันต่าง ๆ เป็นต้น มีจุดนี้ตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในหลาย ๆ แห่ง ได้เห็นความสำคัญของภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมากขึ้น โดยมีการดำเนินงานด้านนี้มากขึ้น เช่น การจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์และ

¹สมจิตต์ สิทธิไชย, รายงานการสัมมนาภารกิจของมหาวิทยาลัยที่สังคมไทยมุ่งหวัง

หอศิลป์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การตั้งหอศิลป์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร การจัดให้มี ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรม **มาก** ได้ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และโครงการจัดตั้ง พิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมมากได้ เพื่อเป็นศูนย์การศึกษาศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์¹ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยยังมีความเห็นว่า ตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ควรได้รับการส่งเสริมให้ดำเนินการจัดตั้งหอศิลป์ขึ้น เพื่อทำหน้าที่รวบรวมผลงานที่มีคุณค่าทางศิลป์ไว้ศึกษา และกันค้ำ เพื่อประโยชน์ในการบำรุง รักษา และสร้างสรรค์ศิลปอันดีงามและมีคุณค่าให้สืบทอดต่อไป อีกทั้งส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมของนิสิตนักศึกษา ในรูปกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้แพร่หลายกว้างขวางยิ่งขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมอุปสมบทหมู่ของ นิสิตนักศึกษาสถาบันต่าง ๆ ในระหว่างปีภาคเรียนฤดูร้อน การจัดกิจกรรมตามวันประเพณีสำคัญๆ ของไทยได้แก่ วันลอยกระทง วันครู วันเฉลิมพระชนมพรรษา เป็นต้น ส่งเสริมให้มีการจัด นิทรรศการ งานแสดงทางศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ทางค่านศิลปวัฒนธรรมไปสู่สังคมและประชาชนมากขึ้น

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา

3.1 ผู้มีการศึกษาสูงสุดของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรเป็นผู้มีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก แต่อาจารย์ส่วนใหญ่เห็นว่า ควรเป็นผู้มีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาหนึ่งก็ได้ นั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา ควรเป็นผู้มีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกก็ได้ ทั้งนี้ควรจะต้องมีผู้มีการศึกษาเทียบเท่าหรือสูงกว่าระดับการเรียนการสอน

¹ทบวงมหาวิทยาลัย, แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 4 พ.ศ. 2520-2524 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 6-24.

ที่ภาควิชานั้นรับผิดชอบการเรียนการสอนอยู่ เช่น ถ้าภาควิชาใดมีโปรแกรมการศึกษาถึงระดับปริญญาเอก หัวหน้าภาควิชาไม่ควรจะมีระดับปริญญาเอกด้วย เป็นต้น ถ้าหากสามารถได้หัวหน้าภาควิชาที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกได้ก็จะดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะแนวโน้มของการจัดการศึกษาในอนาคตจะมีการขยายการจัดการศึกษาระดับปริญญาเอกมากขึ้น นั่นเอง

3.2 ตำแหน่งทางวิชาการของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา จากผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรเป็นตำแหน่งทางวิชาการเป็นอาจารย์ก็ได้ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา นั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบด้านวิชาการของภาควิชาสูง ดังนั้นการมีตำแหน่งทางวิชาการ เป็นเพียงอาจารย์ มิได้เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าผู้นั้นมีความสามารถทางวิชาการหรือมิได้แสดงว่ามีคุณวุฒิทางวิชาการเพียงพอ เพราะตำแหน่งทางวิชาการนั้นจะได้มากก็ต่อเมื่อมีการประเมินผลงานต่าง ๆ ของอาจารย์แล้วว่ามีเหมาะสม จึงจะได้ตำแหน่งทางวิชาการมา ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ควรจะมีตำแหน่งทางวิชาการอย่างน้อยเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ก่อนจึงสมควรที่จะดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา

3.3 วาระการดำรงตำแหน่งของหัวหน้าภาควิชา จากผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมแล้วผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรจะมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 2 ปี นับว่าเป็นระยะเวลาการดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม เพราะวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี ของหัวหน้าภาควิชา จะเป็นการช่วยให้อาจารย์ในภาควิชามีโอกาสเปลี่ยนหัวหน้าภาควิชาในกรณี que เห็นว่าผู้นั้นไม่มีความสามารถหรือไม่มีความเหมาะสมกับตำแหน่งดังกล่าวได้เร็วขึ้นกว่าในปัจจุบัน ซึ่งกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาไว้ 4 ปี วาระการดำรงตำแหน่งของหัวหน้าภาควิชา 2 ปีนี้ อาจจะทำให้เกิดปัญหาบ้างในภาควิชาที่มีบุคลากรซึ่งมีความเหมาะสมกับตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา น้อย ทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงหัวหน้าภาควิชาเร็วเกินไป ในกรณีนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจมีการแก้ไขระเบียบเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งให้มีสิทธิ์ในการดำรงตำแหน่งได้ไม่เกิน 3 วาระติดต่อกัน โดยมีวาระละ 2 ปี จะเห็นได้ว่า ผู้ที่เป็นหัวหน้าภาควิชา

สามารถที่จะอยู่ในตำแหน่งได้นานที่สุดเพียง 6 ปีติดต่อกันเท่านั้น ซึ่งมีข้อดีว่าในปัจจุบันที่กำหนดให้หัวหน้าภาควิชาอยู่ในตำแหน่งได้ไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน โดยมีวาระละ 4 ปี ทำให้ผู้ที่เป็นหัวหน้าภาควิชาสามารถที่จะอยู่ในตำแหน่งได้นานถึง 6 ปี ติดต่อกัน ซึ่งค่อนข้างจะเป็นระยะเวลา นานเกินไป สำหรับโอกาสที่จะได้รับการเปลี่ยนแปลงหัวหน้าภาควิชาใหม่ ถ้าอาจารย์ในภาควิชา เกิดมีความเห็นว่าผู้นั้นไม่มีความเหมาะสมกับตำแหน่งแล้ว

ขอเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยถึงลักษณะการบริหารงานของภาควิชาในแต่ละคณาให้ละเอียดลงไป ว่า คณาการสอน คณาการวิจัย คณาการให้บริการวิชาการแก่สังคม และคณาการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมว่าเป็นอย่างไร อะไรคือปัญหาที่สำคัญในแต่ละคณา เป็นต้น
2. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาว่า สถานภาพและบทบาทของอาจารย์ในภาควิชาชั้นเมื่อไรบ้าง การกิจอะไรที่อาจารย์ให้ความร่วมมือมากหรือน้อย
3. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาการปฏิบัติงานคณาการสอน การวิจัย การให้บริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ว่าปฏิบัติงานแต่ละคณา คิดเป็นสัดส่วนอย่างไร
4. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทหรือพฤติกรรมทางการบริหารของหัวหน้าภาควิชาในสถาบันอุดมศึกษา ระหว่างที่ปฏิบัติจริงกับความคาดหวังว่ามีความแตกต่างหรือสอดคล้องกันอย่างไร
5. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดี และข้อเสียของการจัดให้มีวาระการดำรงตำแหน่งของหัวหน้าภาควิชา เป็น 2 ปีและ 4 ปี ว่าอย่างไรจะมีความเหมาะสมมากกว่ากัน หรือไม่ อย่างไร